Система і критерії оцінювання

Відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» та відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 289 від 01 квітня 2022 року кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та доброчесне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що проводяться закладом, є формувальне, поточне та підсумкове: тематичне, семестрове, річне. Семестрове та підсумкове (річне) оцінювання результатів навчання здійснюють за 12-бальною системою (шкалою), а його результати позначають цифрами від 1 до 12.

За рішенням педагогічної ради протягом вересня – жовтня визначено адаптаційний період, впродовж якого здійснюється формувальне, вербальне оцінювання, не проводиться поточне та тематичне оцінювання.

Формувальне (поточне формувальне) оцінювання, окрім рівневого або бального може здійснюватися у формі самооцінювання, взаємооцінювання учнів, оцінювання вчителем із використанням окремих інструментів (карток, шкал, щоденника спостереження вчителя, портфоліо результатів навчальної діяльності учнів тощо).

Основною ланкою в системі контролю у закладах загальної середньої освіти є поточний контроль, що проводиться систематично з метою встановлення рівнів опанування навчального матеріалу та здійснення корегування щодо застосовуваних технологій навчання. Основна функція поточного контролю – навчальна. Запитання, завдання, тести, тощо спрямовані на закріплення вивченого матеріалу й повторення пройденого, тому індивідуальні форми доцільно поєднувати із фронтальною роботою класу. Також звертаємо увагу на важливість урахування мотиваційно-стимулюючої функції поточного оцінювання.

Тематичне оцінювання пропонується здійснювати на основі поточного оцінювання із урахуванням проведених діагностичних (контрольних) робіт, або без проведення подібних робіт залежно від специфіки навчального предмета. Під час виставлення тематичного бала результати перевірки робочих зошитів, як правило, не враховуються. Семестрове оцінювання може здійснюватися за результатами контролю груп загальних результатів відображених у Свідоцтві досягнень. Семестровий контроль проводиться з метою перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в обсязі навчальних тем, розділів і підтвердження результатів поточних оцінок, отриманих учнями раніше. Завдання для проведення семестрового контролю складаються на основі програми, охоплюють найбільш актуальні розділи й теми вивченого матеріалу, розробляються вчителем з урахуванням рівня навченості учнів, що дає змогу реалізувати диференційований підхід до навчання. Семестровий контроль може бути комплексним, проводитись у формі тестування тощо. Фіксація записів тематичного та семестрового оцінювання проводиться в окремій колонці без дати. Оцінка за семестр ставиться за результатами тематичного оцінювання та контролю груп загальних результатів.

Залежно від специфіки навчального предмета та кількості годин, передбачених навчальним планом на його вивчення (одногодинні курси) контроль групи результатів може проводитись упродовж навчального року. Вчитель може змістити акценти на результати опанування більш важливих тем, попередивши про це учнів на початку семестру.

Річне оцінювання здійснюється на підставі загальної оцінки результатів навчання за I та II семестри. Окремі види контрольних робіт, як правило, не проводяться.

Критерії оцінювання з української мови розроблено відповідно до загальних критеріїв оцінювання з урахуванням характеристик груп загальних результатів відповідної галузі. Якщо рівень результатів навчання учня (учениці) визначити неможливо з якихось причин, у класному журналі та свідоцтві досягнень, табелі навчальних досягнень роблять запис «не атестований(а) (н/а)». Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами здійснюють відповідно до індивідуальної програми розвитку, що розробляється на основі висновку фахівців інклюзивно-ресурсногоцентру, де зазначено труднощі функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, що можуть впливати на ефективність застосування певних форм оцінювання. Добір форм оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами здійснюють

індивідуально з обов’язковим урахуванням їх можливостей функціонування, життєдіяльності та здоров’я. При оцінюванні рівня сформованості предметних компетентностей учнів з особливими освітніми потребами вилучають ті складові (знання, вміння, види діяльності та інше), опанування якими є утрудненим або неможливим для учня з огляду на труднощі функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я.

Загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти

Рівні результатів навчання	Бал	Загальна характеристика
І. Початковий	1	Учень/учениця розрізняє об'єкти вивчення
	2	Учень/учениця відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення
	3	Учень/учениця відтворює частину навчального матеріалу; з допомогою вчителя виконує елементарні завдання
ІІ. Середній	4	Учень/учениця з допомогою вчителя відтворює основний навчальний матеріал, повторює за зразком певну операцію, дію
	5	Учень/учениця відтворює основний навчальний матеріал, з помилками й неточностями дає визначення понять, формулює правило
	6	Учень/учениця виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу; відповідає правильно, але недостатньо осмислено; застосовує знання при виконанні завдань за зразком
ІІІ. Достатній	7	Учень/учениця правильно відтворює навчальний матеріал, знає основоположні теорії і факти, наводить окремі власні приклади на підтвердження певних думок, частково контролює власні навчальні дії
	8	Учень/учениця має достатні знання, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність; відповіді логічні, хоч і мають неточності
	9	Учень/учениця добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в стандартних ситуаціях, аналізує й систематизує інформацію, використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією
ІV. Високий	10	Учень/учениця має повні, глибокі знання, використовує їх у практичній діяльності, робить висновки, узагальнення
	11	Учень/учениця має гнучкі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, знаходить інформацію та аналізує її, ставить і розв'язує проблеми
	12	Учень/учениця має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях; самостійно аналізує, оцінює, узагальнює опанований матеріал, самостійно користується джерелами інформації, приймає обґрунтовані рішення

Перевірка знаннєвого компонента (оцінювання мовних знань і вмінь)

Оцінювання мовних знань і вмінь здійснюється тематично. Зміст контролю визначається згідно з функціональним підходом до шкільного мовного курсу.

1. Перевірці підлягають знання та вміння з мови, які необхідні передусім для правильного використання мовних одиниць.

Перевірка здійснюється фронтально в письмовій формі із застосуванням завдань тестового характеру.

Учням пропонується:

- розпізнавати вивчені мовні явища;
- групувати, класифікувати;
- сполучати слова, доповнювати, трансформувати речення, добираючи належну форму слова, потрібну лексему, відповідні засоби зв'язку між частинами речення, між реченнями у групі пов'язаних між собою речень тощо;
- виявляти розуміння значення мовних одиниць та особливостей їх використання в мовленні.

2. Для контрольної перевірки використовуються завдання тестового характеру, складені на матеріалі слова, сполучення слів, речення, груп пов'язаних між собою речень. Учитель визначає, який із запропонованих нижче варіантів тестового контролю з його погляду доцільніший.

Варіант перший. Учням пропонується 12 тестових завдань з вибірковими відповідями.

Варіант другий. Рекомендується пропонувати учням/ученицям 6 завдань, складність яких збільшується від класу до класу. Два з них мають торкатися розпізнавання мовних одиниць, а чотири – їх побудови, реконструювання, редагування, використання. До кожного завдання учням/ученицям пропонується дібрати власні приклади.

3. Одиниця контролю: вибрані учнями/ ученицями правильні варіанти виконання завдань тестового характеру та самостійно дібрані приклади.

4. Оцінювання результатів контрольної роботи здійснюється так.

Варіант перший. За кожні правильно виконані 12 завдань учень/учениця отримує 1 бал.

Варіант другий. За правильне виконання запропонованих 6 завдань, учень/учениця отримує 1 бал, а також 1 бал за самостійний добір прикладів до кожного завдання.

Отже, за зазначену вище роботу учень/учениця може отримати від 1 бала до 12 балів. Якщо учень/учениця з певних причин не виконав/ла роботу, він/вона має пройти відповідну перевірку додатково задля того, щоб отримати відповідний бал.

Поточне оцінювання в процесі поурочного вивчення теми з української мови

Формувальне (поточне формувальне) оцінювання, окрім рівневого або бального може здійснюватися у формі самооцінювання, взаємооцінювання учнів, оцінювання вчителем із використанням окремих інструментів (карток, шкал, щоденника спостереження вчителя, портфоліо результатів навчальної діяльності учнів тощо). Основною ланкою в системі контролю у закладах загальної середньої освіти є поточний контроль, що проводиться систематично з метою встановлення рівнів опанування навчального матеріалу та здійснення корегування щодо застосовуваних технологій навчання. Основна функція поточного контролю – навчальна. Запитання, завдання, тести, тощо спрямовані на закріплення вивченого матеріалу й повторення пройденого, тому індивідуальні форми доцільно поєднувати із фронтальною роботою класу.

Згідно з особливостями нових підходів оцінювання розширює свої функції:

- *навчальна* (забезпечувати зворотний зв'язок між учителем/учителькою і учнем/ученицею як передумови підтримання дієвості й ефективності процесу навчання);
- *діагностико-коригувальна* (визначати рівні навчальних досягнень учнів/ учениць; прогалини в них, причини труднощів у навчанні, шляхи усунення їх; виявляти рівні сформованості компетентностей учнів/ учениць, їхню готовність до засвоєння нових знань, опанування вмінь і навичок, а також здатність працювати самостійно);
- *стимулювальна* (стимулювати в учня/ учениці бажання покращувати власні освітні результати, відповідати за них);
- *сприяльна* (допомагати вчитися, усвідомлювати важливість і необхідність інформації, виявити прогалини в знаннях і вміннях);
- *динамічна* (фіксувати динаміку знаннєвого, поведінкового, ціннісного й особистісного складників формування особистості учня порівняно з попередніми досягненнями чи невдачами);
- *мотивувальна* (мотивувати в учнів/ учениць інтерес до предмета, прагнення досягати успіху);
- *спонукальна* (активізувати учнів/ учениць до пізнавальної навчальної діяльності);

- *виховна* (впливати на формування діяльнісних й особистісних характеристик учня/ учениці - відповідальності, активності, ініціативності, організованості, сумлінності, працьовитості, дбайливості, охайності тощо);
- *рефлексійна* (залучати учнів/ учениць до самооцінювання, підтримувати їхню високу самооцінку).

Згідно з такими функціями, оцінювання розглядається як один із засобів ефективного управління освітнім процесом, а не засобом налагодження дисципліни. Адже основною функцією оцінки є не контроль результатів і підбиття підсумків, а стимулювання покращення якості досягнень учнів/ учениць, ефективний засіб зворотного зв'язку щодо ступеня власних досягнень і як засіб самооцінювання.

Основні завдання:

- установлення й оцінювання рівнів розуміння й засвоєння окремих елементів змісту теми;
- установлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем;
- закріплення знань, умінь і навичок.

Форми поточного оцінювання:

- індивідуальне опитування;
- групове опитування;
- фронтальне опитування.

Види робіт:

- виконання різних видів письмових робіт;
- взаємоконтроль у парах і групах;
- самоконтроль;
- усне повідомлення на лінгвістичну тему тощо.
- ІКТ-технології на уроці.

Критерії оцінювання знань, умінь та навичок учнів у процесі поурочного вивчення теми з української мови

Рівень	Бали	Розуміння й засвоєння учнями вивченої теми
Початковий (Бали цього рівня одержують учні/учениці, які виявили незначні результати первинного засвоєння окремих елементів змісту теми)	**1**	Учень/учениця має значні труднощі в розумінні окремих елементів змісту теми, не дає самостійних відповідей, відповідає на запитання вчителя уривчастими реченнями стверджувального чи заперечного характеру
	2	Учень/учениця відповідає на елементарні запитання короткими репліками, що містять значні недоліки різного характеру, має нечіткі уявлення про окремі елементи змісту теми
	3	Учень/учениця відповідає на запитання короткими репліками, припускаючись помилок різного характеру, але сам не будує зв’язну відповідь
Середній (Бали цього рівня заслуговують учні/учениці, які досягли певних успіхів розуміння й засвоєння окремих елементів змісту теми)	**4**	Учень/учениця слабко володіє теоретичним матеріалом, припускається чимало помилок у будові висловлення, відповідь не підтверджує належними прикладами; виявляє незначне розуміння мовних одиниць, може за зразком відтворювати певні дії
	5	Учень/учениця недостатньо розуміє мовну тему, стисло відповідає на нескладні теоретичні запитання, виявляє часткове розуміння мовної теми, здатний із певними неточностями давати визначення понять, формулювати правила
	6	Учень/учениця достатньо розуміє мовну тему, припускається низки помилок у будові відповіді, однак не вистачає самостійності суджень, аргументації; за допомогою вчителя аналізує мовне явище, порівнює, узагальнює й робить висновки; уміє виконувати практичні завдання за зразком
Достатній (Бали цього рівня заслуговують учні/учениці, які достатньо розуміють зміст окремої теми, у цілому вправно виконують практичні завдання)	**7**	Учень/учениця розуміє мовну тему, однак демонструє невисокий рівень самостійності й аргументованості суджень, трапляються відхилення від теми, помилки у виконанні практичних завдань; уміє наводити окремі приклади на підтвердження власних думок
	8	Учень/учениця загалом вправно виконує теоретичні й практичні завдання, висловлює судження і певною мірою аргументує їх; уміє аналізувати, встановлювати зв’язки між явищами й фактами, робить висновки; відповідь повна, логічна, проте допускаються певні недоліки за кількома критеріями (трьома)
	9	Учень/учениця демонструє достатній рівень оволодіння мовною темою; чітко відповідає на теоретичні запитання, відповідь повна, логічна, чітко аргументована; виявляє вміння аналізувати й систематизувати інформацію, вправно виконувати практичні завдання, проте допускаються певні недоліки за кількома критеріями (двома)
Високий (Бали цього рівня заслуговують учні/учениці, які продемонстрували високий рівень володіння теоретичним матеріалом, переконливо аргументують свої відповіді, вправно виконують практичні завдання)	**10**	Учень/учениця виявляє високий рівень засвоєння мовного матеріалу, розуміє значення мовних одиниць та особливостей використання їх у мовленні; розпізнає вивчені мовні явища, групує, класифікує, робить висновки; відповідь будує повно й зв'язно; практичні завдання виконує чітко і правильно, проте за одним із критеріїв допускає певні недоліки
	11	Учень/учениця демонструє високий рівень засвоєння мовного матеріалу, розуміння значень мовних одиниць та особливостей використання їх у мовленні; розпізнає вивчені мовні явища, групує, класифікує, робить висновки; відповідь будує повно і зв’язно; практичні завдання виконує чітко й правильно, проте за одним із критеріїв можливі незначні недоліки, які самостійно виправляє
	12	Учень/учениця демонструє повне засвоєння мовного матеріалу; дає вичерпні відповіді на поставлені запитання, аргументує власну думку, робить логічні висновки й узагальнення; установлює зв'язки між вивченим і засвоєним змістом попередніх тем; висловлення цілісне, повне, логічно побудоване, правильне; практичні завдання виконує чітко й бездоганно, не допускає жодних помилок.

ХАРАКТЕРИСТИКА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

I. Сприймає усну інформацію на слух / ***Аудіювання***
II. Усно взаємодіє та висловлюється / ***Говоріння***
III. Сприймає письмові тексти / ***Читання***
IV. Письмово взаємодіє та висловлюється / ***Письмо***

I. СПРИЙМАЄ УСНУ ІНФОРМАЦІЮ НА СЛУХ / АУДІЮВАННЯ

Перевіряється здатність учня/учениці сприймати на слух незнайоме за змістом висловлювання із одного прослуховування:
а) розуміти мету висловлювання, фактичний зміст, причинно-наслідкові зв'язки, тему і основну думку висловлювання, виражально-зображувальні засоби прослуханого твору;
б) давати оцінку прослуханому.
1. Перевірка аудіювання учнів/учениць здійснюється фронтально за одним із варіантів.
Варіант перший: учитель читає один раз незнайомий учням/ученицям текст, а потім пропонує серію запитань з варіантами відповідей. Учні/учениці повинні мовчки вислухати кожне запитання, варіанти відповідей до нього, вибрати один із варіантів і записати лише його номер поряд із номером запитання: (наприклад, 1.3, де цифра «1» – номер запитання, а цифра «3» – номер обраної відповіді).
Варіант другий: учні/учениці одержують видрукувані запитання та варіанти відповідей на них і відзначають галочкою правильний з їхнього погляду варіант.
У п'ятому класі *здобувачам освіти пропонуються 6 запитань з чотирма варіантами відповідей.*
2. Для одержання достовірних результатів тестування кількість варіантів відповідей на тестове завдання не повинна бути меншою від чотирьох. Запитання стосуються всіх зазначених вище характеристик висловлювання і розташовуються в порядку наростання їх складності.
3. Одиниця контролю: відповіді учнів/учениць на запитання за прослуханим текстом, одержані в результаті виконання тестових завдань.

Обсяг тексту аудіювання і тривалість звучання

Клас	Обсяг та час звучання текстів, що належать до			
	художнього стилю		**інших стилів**	
5-й	400– 500 слів	4– 5 хв	300– 400 слів	3– 4 хв

Оцінювання аудіювання

Правильна відповідь на кожне із 6 запитань оцінюється двома балами, кожне із 12 запитань оцінюється одним балом. Оцінювання здійснюється з огляду на те, що за цей вид діяльності учень/учениця може отримати від 1 бала до 12 балів. Якщо учень/учениця з певних причин не виконав/ла роботу, він/вона має пройти відповідну перевірку додатково задля того, щоб отримати відповідний бал.

II. УСНО ВЗАЄМОДІЄ ТА ВИСЛОВЛЮЄТЬСЯ / ГОВОРІННЯ

Під час перевірки складених учнями/ученицями висловлювань (діалогів, усних і письмових переказів та творів) ураховується ступінь повноти вираження теми, міра самостійності виконання роботи, ступінь вияву творчих здібностей, особистого ставлення до змісту висловлювання.

1. Діалогічне мовлення

Усне діалогічне мовлення перевіряється в 5– 9 класах.
1. Перевіряються здатність учнів/учениць:
а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що обговорюється;
б) демонструвати вміння: складати діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування; самостійно досягати комунікативної мети, використовувати репліки для стимулювання, підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету, дотримуватися теми спілкування та норм літературної мови, додержуватися правил спілкування, демонструвати певний рівень вправності у процесі діалогу (стислість, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо);
в) висловлювати особисту позицію щодо теми, яка обговорюється;
г) аргументувати висловлені тези, ввічливо спростовувати помилкові висловлювання співрозмовника.
Зазначені характеристики діалогу є основними критеріями під час його оцінювання.

2. Перевірка рівня сформованості діалогічного мовлення здійснюється таким чином: учитель пропонує двом учням/ученицям вибрати одну із запропонованих тем чи мовленнєвих ситуацій (теми чи ситуації пропонуються різного рівня складності), обдумати її й обговорити із товаришем перед класом у формі діалогу протягом 3– 5 хвилин. Оцінка ставиться кожному з учнів/учениць.

3. Матеріал для контрольних завдань добирається з урахуванням тематики соціокультурної змістової лінії чинної програми, рівня підготовки, вікових особливостей та пізнавальних інтересів учнів.

3. *Одиниця контролю:* діалог, складений двома учнями/ученицями.

Клас	**5-й**
Орієнтовна кількість реплік для двох учнів	6– 7 реплік

Примітка. Під час оцінювання діалогу необхідно диференціювати репліки на розгорнуті (складаються з двох і більше речень) і нерозгорнуті (виражені одним реченням). Якщо репліки розгорнуті, то їх кількість зменшується. *До вказаної кількості не зараховуються слова, що відносяться до мовленнєвого етикету (звертання, привітання, прощання тощо).*

Оцінювання мовного оформлення діалогу

Мовне оформлення діалогу орієнтовно, спираючись на досвід учителя і не підраховуючи помилок (зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

Під мовним оформленням діалогу, *тексту* слід розуміти наявність/ відсутність порушень лексичних, фразеологічних, граматичних (морфологічних, синтаксичних) стилістичних, орфоепічних, акцентологічних, інтонаційних норм української літературної мови, а також соціальних норм українського мовленнєвого етикету.

Критерії оцінювання діалогу

Рівень	**Бали**	**Характеристика складених учнями діалогів**
Початковий (Бали цього рівня одержують учні/учениці, успіхи яких у самостійному складанні діалогу поки що незначні)	**1**	Учень/учениця має значні труднощі в підтриманні діалогу. Здебільшого він/вона відповідає на запитання лише “так” чи “ні” або аналогічними уривчастими реченнями ствердного чи заперечного характеру.
	2	Учень/учениця відповідає на елементарні запитання короткими репліками, що містять недоліки різного характеру, але сам/сама досягти комунікативної мети не може.
	3	Учень/учениця бере участь у діалозі за найпростішою за змістом мовленнєвою ситуацією, може не лише відповідати на запитання співрозмовника, а й формулювати деякі запитання, припускаючись помилок різного характеру. Проте комунікативна мета досягається ним/нею лише частково.
Середній (Балів цього рівня заслуговують учні/учениці, які досягли певних результатів у складанні діалогу за двома-чотирма показниками з нескладної теми, але за іншими критеріями результати поки що незначні)	**4**	Учень/учениця бере участь у діалозі з нескладної за змістом теми, в основному досягає мети спілкування, проте репліки його/її недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином ситуацію спілкування, не відзначаються послідовністю, доказовістю; трапляється чимало помилок у доборі слів, побудові речень, їх інтонуванні тощо.
	5	Учень/учениця бере участь у діалозі за нескладною за змістом мовленнєвою ситуацією, додержує елементарних правил поведінки в розмові, загалом досягає комунікативної мети, проте допускає відхилення від теми, мовлення його/її характеризується стереотипністю, недостатньою різноманітністю і потребує істотної корекції тощо.
	6	Учень/учениця успішно досягає комунікативної мети в діалозі з нескладної теми, його/її репліки загалом є змістовними, відповідають основним правилам поведінки у розмові, нормам етикету, проте їм не вистачає самостійності суджень, їх аргументації, новизни, лаконізму в досягненні комунікативної мети, наявна певна кількість помилок у мовному оформленні реплік тощо.
Достатній (Балів цього рівня заслуговують учні/учениці, які самостійно, у цілому вправно за більшістю	**7**	Діалогічне мовлення учня/учениці за своїм змістом спрямовується на розв’язання певної проблеми, загалом є змістовним, набирає деяких рис невимушеності; з’являються елементи особистісної позиції щодо предмета обговорення, правила спілкування в цілому додержуються, але ще є істотні недоліки(за 4-ма критеріями): невисокий

критеріїв склали діалог з теми, що містить певну проблему, продемонстрували належну культуру спіл-кування, проте за деякими з критеріїв(від 2-х до 4-х) їх мовлення ще містить певні недоліки)		рівень самостійності й аргументованості суджень, можуть траплятися відхилення від теми, помилки в мовному оформленні реплік тощо.
	8	Учень/учениця загалом вправно бере участь у діалозі за ситуацією, що містить певну проблему, досягаючи комунікативної мети, висловлює судження і певною мірою аргументує їх з допомогою загальновідомих фактів, у діалозі з'являються елементи оцінних характеристик, узагальнень, що базуються на використанні прислів'їв і приказок, проте допускаються певні недоліки за кількома критеріями(3-ма).
	9	Учень/учениця самостійно складає діалог з проблемної теми, демонструючи загалом достатній рівень вправності і культури мовлення (чітко висловлює думки, виявляє вміння сформулювати цікаве запитання, дати влучну, дотепну відповідь, виявляє толерантність, стриманість, коректність у разі незгоди з думкою співрозмовника), але в діалозі є певні недоліки за 2-ма критеріями, наприклад: нечітко виражається особиста позиція співбесідників, аргументація не відзначається оригінальністю тощо.
Високий (Балів цього рівня заслуговують учні/учениці, які продемонстрували високу культуру спілкування, переконливо аргументуючи свої думки з приводу проблемної теми, даючи можливість висловитися партнеру по діалогу; змогли зіставити різні погляди на той самий предмет, навести аргументи "за" і "проти" в їх обговоренні тощо)	**10**	Учень/учениця складає діалог за проблемною ситуацією, демонструючи належний рівень мовленнєвої культури, вміння формулювати думки, обґрунтовуючи власну позицію, виявляє готовність уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, даючи можливість висловитися партнеру по діалогу; додержується правил мовленнєвого етикету; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу звичайно відповідає нормам, проте за одним з критеріїв можливі певні недоліки.
	11	Учень/учениця складає діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж самостійно визначає проблему для обговорення), переконливо й оригінально аргументує свою позицію, зіставляє різні погляди на той самий предмет, розуміючи при цьому можливість інших підходів до обговорюваної проблеми, виявляє повагу до думки іншого; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу відповідає нормам.
	12	Учень/учениця складає глибокий за змістом і досконалий за формою діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж самостійно визначає проблему для обговорення), демонструючи вміння уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, коротко, виразно, оригінально сформулювати свою думку, дібрати цікаві, влучні, дотепні, переконливі аргументи на захист своєї позиції, у тому числі й з власного життєвого досвіду, зіставити різні погляди на той самий предмет; здатний/здатна змінити свою думку в разі незаперечних аргументів іншого; додержується правил поведінки й мовленнєвого етикету в розмові.

2. Монологічне мовлення (усні переказ і твір)

1. Перевіряється здатність учня/учениці:

а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що розкривається (усно);

б) демонструвати вміння:

- будувати висловлювання певного обсягу, добираючи і впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал (епізод із власного життєвого досвіду, прочитаний або прослуханий текст, епізод з кінофільму, сприйнятий (побачений чи почутий) твір мистецтва, розповідь іншої людини тощо);
- ураховувати мету спілкування, адресата мовлення;
- розкривати тему висловлювання;
- виразно відображати основну думку висловлювання, диференціюючи матеріал на головний і другорядний;
- викладати матеріал логічно, послідовно;
- використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови;
- додержувати єдності стилю;

в) виявляти своє ставлення до предмета висловлювання, розуміти можливість різних тлумачень тієї самої проблеми;

г) виявляти певний рівень творчої діяльності, зокрема:

- трансформувати одержану інформацію, відтворюючи її докладно, стисло, вибірково, своїми словами, змінюючи форму викладу, стиль тощо відповідно до задуму висловлювання;
- створювати оригінальний текст певного стилю;
- аргументувати висловлені думки, переконливо спростовувати помилкові докази;
- викладати матеріал виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів.

2. Організація контролю здійснюється за одним з двох варіантів.

Варіант перший: усі учні/учениці виконують роботу самостійно.

Варіант другий: учні/учениці складають висловлювання на основі диференційованого підходу (для початкового рівня пропонуються докладні допоміжні матеріали, для середнього (допоміжні матеріали загального характеру), а для одержання балів достатнього і високого рівнів необхідно написати переказ чи твір самостійно.

3. Перевірка здатності ***говорити*** (**усно** переказувати чи створювати текст) здійснюється індивідуально: учитель пропонує певне завдання (переказати зміст матеріалу докладно, стисло, вибірково; самостійно створити висловлювання на відповідну тему) і дає учневі/ учениці час на підготовку.

Оцінювання усного переказу/твору

За усне висловлювання (переказ, твір) ставлять одну оцінку – за зміст, а також якість мовного оформлення (орієнтовно, спираючись на досвід учителя і не підраховуючи помилок, зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

ІІІ. СПРИЙМАЄ ПИСЬМОВІ ТЕКСТИ / ЧИТАННЯ

1. Читання вголос

Контрольна перевірка читання вголос здійснюється в 5-9 класах.

1. Перевіряються здатність учня/учениці:

а) демонструвати певний рівень розуміння прочитаного;

б) виявляти вміння читати із достатньою швидкістю, плавно, з гарною дикцією, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм;

в) виражати за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, авторський задум;

г) пристосовувати читання до особливостей слухачів (ступеня підготовки, зацікавленості певною темою тощо).

2. Перевірка вміння читати вголос здійснюється індивідуально: учитель дає учневі/учениці текст, опрацьований на попередніх уроках, деякий час на підготовку і пропонує прочитати цей текст перед класом.

3. *Матеріал для контрольного завдання*: знайомий учневі/учениці текст, дібраний відповідно до вимог програми для кожного класу; текст добирається з таким розрахунком, щоб час його озвучення (за нормативною швидкістю) окремим/ою учнем/ученицею дорівнював 1–2 хвилинам (для читання слід пропонувати невеликі тексти зазначених у програмі стилів, типів і жанрів мовлення, відносно завершені уривки творів або порівняно великий текст, розділений на частини, які читаються кількома учнями/ученицями послідовно).

4. *Одиниця контролю*: озвучений учнем/ученицею текст (швидкість читання у звичайному для усного мовлення темпі – 80–120 слів за хвилину).

Критерії оцінювання читання вголос

Рівень	Бали	Характеристика читання
Початковий (Бали цього рівня одержують учні/учениці, які читають дуже повільно, припускаються значної кількості помилок у структуруванні тексту і речення, прочитанні і вимові слів, інтонуванні речень)	**1**	Учень/учениця читає, не зв'язуючи слова між собою інтонаційно, не відділяючи одне речення від іншого, припускається значної кількості помилок на заміну, перестановку, пропуск (складів, слів); вимовляє в багатьох випадках слова відповідно до їх написання, а не до норм вимови; швидкість читання в кілька разів нижча за норми.
	2	Учень/учениця читає, відриваючи окремі слова одне від одного, не завжди відділяє одне речення від іншого; припускається помилок на заміну, перестановку, пропуск (складів, слів); вимовляє в багатьох випадках слова відповідно до їх написання, а не до норм вимови; швидкість читання складає орієнтовно третину від норми.

	3	Читання характеризується певним рівнем зв'язності, який проте ще недостатній, як і темп, що наближається до половини норми. Допускається ще велика кількість помилок різного характеру.
Середній (Бали цього рівня заслуговують учні/учениці, які читають зі швидкістю, що наближається до норми, поділяючи текст на речення, пов'язуючи слова в реченні між собою, але читають не досить плавно і виразно, припускаючись помилок в інтонуванні, вимові тощо)	**4**	Учень/учениця читає, зі швидкістю, що дещо перевищує половину норми, поділяючи текст на речення, але припускається значної кількості помилок в інтонуванні речень різних типів; у поділі речень на смислові частини, неправильно ставить логічний наголос; припускається орфоепічних помилок; читання не досить плавне.
	5	Учень/учениця читає зі швидкістю, що наближається до норми, в основному правильно інтонуючи кінець речення, але припускається помилок у поділі речень на смислові частини, логічному наголошуванні слів, а також в інтонуванні речень певної синтаксичної будови (за програмою відповідного класу); припускається орфоепічних помилок; читання не досить плавне.
	6	Учень/учениця читає зі швидкістю, що відповідає нормі, правильно інтонуючи кінець речення, логічно наголошуючи слова, але робить окремі помилки в поділі речень на смислові частини та в інтонуванні речень певної синтаксичної будови (за програмою відповідного класу); припускається орфоепічних помилок; читання не досить плавне.
Достатній (Бали цього рівня заслуговують учні/учениці, які читають плавно, з належною швидкістю, правильно інтонують речення і поділяють їх на смислові відрізки, але припускаються певних недоліків за деякими критеріями(вираження авторського задуму, виконання комунікативно-го завдання; норм орфоепії, дикції)	**7**	Учень/учениця читає зі швидкістю в межах норми, у цілому плавно, правильно інтонуючи речення певної синтаксичної будови (за програмою відповідного класу), роблячи логічні наголоси; поділ речення на смислові відрізки в цілому логічно правильний, але цей поділ не пристосований до особливостей слухацької аудиторії; емоційне забарвлення тексту в читанні відсутнє; є орфоепічні помилки.
	8	Учень/учениця читає швидко, плавно, досить правильно інтонуючи речення певних синтаксичних структур, роблячи логічні наголоси; поділ речення на смислові відрізки логічно правильний, але не завжди пристосований до особливостей слухацької аудиторії; темп, тембр, гучність читання не пов'язані з певним комунікативним завданням; емоційне забарвлення тексту наявне, але воно не виявляє авторського задуму; є орфоепічні помилки.
	9	Учень/учениця читає швидко, плавно, правильно інтонуючи речення різної синтаксичної будови; поділ речення на смислові відрізки та логічне наголошування слів правильні, але в окремих випадках темп, тембр, гучність читання не пов'язані з відповідним комунікативним завданням; емоційне забарвлення недостатньо виявляє авторський задум; можуть бути орфоепічні помилки.
Високий (Бали цього рівня заслуговують учні/учениці, які читають плавно, швидко, правильно інтонують речення і поділяють їх на смислові відрізки; добре відтворюють авторський задум, стильові особливості тексту, розв'язують комунікативне завдання; читають орфоепічно правильно, з гарною дикцією)	**10**	Учень/учениця читає виразно, з гарною дикцією; інтонація (поділ речень на смислові частини, логічне наголошування слів, мелодика речень різної синтаксичної будови), емоційне забарвлення, тембр, темп, гучність читання відтворюють авторський задум, стильові характеристики тексту, але в читанні можуть бути окремі недоліки(наприклад, недостатньо враховано комунікативне завдання, особливості слухацької аудиторії), незначні орфоепічні огріхи.
	11	Читання учня/учениці цілком відповідає усім зазначеним вище критеріям (глибоке проникнення у зміст прочитаного, бездоганне дотримання орфоепічних, інтонаційних норм, виразна передача авторського задуму, стильових характеристик тексту, врахування комунікативного завдання, особливостей слухацької аудиторії).
	12	Учень/учениця читає винятково виразно, з гарною дикцією; глибоко й тонко відтворюючи емоційне забарвлення, авторський задум, стильові характеристики тексту; вміло виконує комунікативне завдання, визначене вчителем або самостійно.

2. Читання мовчки

1. Перевіряються здатністьучня/ученицічитати новий для них текст із належною швидкістю, розуміти й запам'ятовувати після одного прочитування: фактичний зміст, причинно-наслідкові зв'язки, тему і основну думку, виражально-зображувальні засоби прочитаного твору; давати оцінку прочитаному.

2. Перевірка вміння читати мовчки здійснюється фронтально за одним із варіантів.

Варіант перший: учні/учениці читають незнайомий текст від початку до кінця, а відтак відповідають на запитання вчителя за змістом прочитаного. Учні/учениці повинні вислухати кожне запитання, варіанти відповідей на нього, вибрати один з них і записати лише його номер поряд із номером запитання.

Варіант другий: учні/учениці одержують видруковані запитання та варіанти відповідей на них і відзначають "галочкою" правильний з їхнього погляду варіант.

У 5 класіучням/ученицям пропонують 6 запитань за текстом з чотирма варіантами відповідей.

Запитання повинні торкатися фактичного змісту тексту, його причинно-наслідкових зв'язків, окремих мовних особливостей (переносне значення слова, виражальні засоби мови тощо), відображених у тексті образів (якщо є), висловлення оцінки прочитаного.

3. Матеріал для контрольного завдання: невідомі учням/ученицям тексти різних стилів, типів жанрів мовлення, що включають монологічне та діалогічне мовлення (відповідно до вимог програми для кожного класу). Текст добирається таким чином, щоб учні, які мають порівняно високу швидкість читання, витрачали на нього не менше 1 – 2 хвилини часу і були завантажені роботою.

Обсяг текстів для контрольного читання мовчки

Клас	Обсяг тексту для читання мовчки		Швидкість читання мовчки (слів за хвилину)
	художнього стилю	інших стилів	
5-й	360–450 слів	300–360 слів	100 – 150

***Одиниця контролю*:** відповіді учнів/учениць на запитання тестового характеру, складені за текстом, що запропонований для читання, та швидкість читання.

Оцінювання читання мовчки

Оцінювання читання мовчки здійснюється за допомогою тестової перевірки: правильна відповідь на кожне із 6 запитань оцінюється двома балами, а кожне із 12 запитань оцінюється одним балом. Якщо учень/учениця з певних причин не виконав/ла роботу, він/вона має пройти відповідну перевірку додатково задля того, щоб отримати відповідний бал.

IV. ПИСЬМОВО ВЗАЄМОДІЄ ТА ВИСЛОВЛЮЄТЬСЯ / ПИСЬМО (письмові переказ / твір / есе / диктант)

1. Перевіряється здатність учня/учениці:

а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що розкривається (письмово);

б) демонструвати вміння:

- будувати висловлювання певного обсягу, добираючи і впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал (епізод із власного життєвого досвіду, прочитаний або прослуханий текст, епізод з кінофільму, сприйнятий (побачений чи почутий) твір мистецтва, розповідь іншої людини тощо);
- ураховувати мету спілкування, адресата мовлення;
- розкривати тему висловлювання;
- виразно відображати основну думку висловлювання, диференціюючи матеріал на головний і другорядний;
- викладати матеріал логічно, послідовно;
- використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови;
- додержувати єдності стилю;

в) виявляти своє ставлення до предмета висловлювання, розуміти можливість різних тлумачень тієї самої проблеми;

г) виявляти певний рівень творчої діяльності, зокрема:

- трансформувати одержану інформацію, відтворюючи її докладно, стисло, вибірково, своїми словами, змінюючи форму викладу, стиль тощо відповідно до задуму висловлювання;
- створювати оригінальний текст певного стилю;
- аргументувати висловлені думки, переконливо спростовувати помилкові докази;

- викладати матеріал виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів.

2. Перевірка здатності **письмово** переказувати і створювати текст здійснюється фронтально: учням/ученицям пропонується переказати прочитаний учителем (за традиційною методикою або самостійно прочитаний) текст чи інший матеріал для переказу або самостійно написати твір.

1. Переказ / переказ із творчим завданням

Матеріалом для переказу (усного/письмового) можуть бути: текст, що читається вчителем, або попередньо опрацьований текст; самостійно прочитаний матеріал з газети, журналу, епізод кінофільму чи телепередачі, розповідь іншої людини про певні події, народні звичаї тощо. Якщо пишеться переказ із творчим завданням, учням/ученицям пропонується, окрім того, також **завдання, що передбачає написання творчої роботи, обов'язково пов'язаної із змістом переказу**.

Обсяг тексту для переказу

Клас	**5-й**
Обсяг тексту для переказу	100–150 слів
Обсяг творчого завдання до переказу, виконаного письмово	0,3–0,5 сторінок

Обсяг тексту для стислого чи вибіркового переказу має бути у 1,5– 2 рази більшим за обсяг тексту для докладного переказу. Якщо для контрольної роботи використовуються інші джерела, то матеріал добирається так, щоб обсяг переказу міг бути в межах пропонованих для певного класу норм.

Тривалість звучання усного переказу – 3– 5 хвилин

2. Твір

Матеріалом для твору (усного/письмового) можуть бути: тема, сформульована на основі попередньо обговореної проблеми, життєвої ситуації, прочитаного та проаналізованого художнього твору; а також пропоновані для окремих учнів/учениць допоміжні матеріали (якщо обирається варіант диференційованого підходу до оцінювання).

Обсяг письмового твору з української мови

Клас	**5-й**
Кількість сторінок	0,5–1,0

3. Есе

Есе (есей)–самостійна творча письмова робота,ознакою якої є особистіснийхарактер сприймання проблеми та її осмислення, невеликий обсяг, вільна композиція, невимушеність та емоційність викладу.

Види есе: вільне і формальне

Вільне	**Формальне**
Ознаки: невеликий обсяг (7-10 речень); довільна форма і стиль викладу зі збереженням структурованості тексту (вступ, основна частина, висновок); наявність позиції автора.	*Ознаки:* обсяг 120-200 слів логічна організація структури: наявність відповідних компонентів (тези, аргументи, приклади, оцінювальні судження, висновки); ґрунтовність викладу; наявність позиції автора.

Вільне есеобмежене в часі(5 – 10і10 – 15хв).До нього доцільновдаватися на кожному уроці й на різних етапах його: цілевизначення, закріплення, рефлексії тощо. Для написання формального есе виділяють більше часу: від 20 до 45 хвилин.

Види формального есе:

інформаційне (есе-розповідь,есе-визначення,есе-опис); *критичне;есе-дослідження* (порівняльне есе,есе-протиставлення,есе причини-наслідку, есе-аналіз).

Вимоги до формального есе

1. Обсяг – 1 – 2 сторінки тексту (120-200 слів).

2. Есе повинно сприйматися як цілісний твір, ідея якого зрозуміла й чітка.
3. Кожен абзац есе розкриває одну думку.
4. Необхідно писати стисло і ясно. Есе не повинно містити нічого зайвого, має нести лише інформацію, необхідну для розкриття ідеї есе, власної позиції автора.
5. Есе має відрізнятися чіткою композиційною побудовою, бути логічним за структурою. В есе, як і в будь-якому творі, повинна простежуватися внутрішня логіка, що визначається, з одного боку, авторським підходом до питання, яке обговорюється, а з іншого – самим питанням. Необхідно уникати різких стрибків від однієї ідеї до іншої, думка має розкриватися послідовно.
6. Есе повинно засвідчити, що його автор знає й осмислено застосовує теоретичні поняття, терміни, узагальнення, ідеї.
7. Есе повинно містити переконливе аргументування порушеної проблеми.

Структура есе

Есе складається з таких частин – *вступ,основна частина,висновок*.
Вступ –обґрунтування вибору теми есе.
Основна частина –теоретичні основи обраної проблеми й виклад основногопитання. Ця частина припускає розвиток аргументації й аналізу, а також обґрунтування їх, виходячи з наявних даних, інших аргументів і позицій.
Висновок –узагальнення й аргументовані висновки до теми,підсумовуєесе або ще раз вносить пояснення, підкріплює зміст і значення викладеного в основній частині.

Критерії оцінювання письмових переказів / творів / есе

Бали	**Рівні навчальних досягнень учнів**	**Мовне оформлення**		**Змістові помилки**
		орфографічні і пунктуаційні помилки	лексичні, граматичні стилістичні	
	Початковий рівень			
1.	Побудованому учнем/ученицею тексту бракує зв'язності й цілісності, урізноманітнення потребує лексичне та граматичне оформлення роботи	**15-16 і більше**	**15 і більше**	*Окремі речення*
2.	Побудоване учнем/ученицею висловлювання характеризується фрагментарністю, думки викладаються на елементарному рівні; потребує збагачення й урізноманітнення лексика і граматична будова мовлення	**13-14**	**14**	*Окремі фрагменти*
3.	Учневі/учениці слід працювати над виробленням умінь послідовніше й чіткіше викладати власні думки, дотримуватися змістової та стилістичної єдності висловлювання, потребує збагачення та урізноманітнення лексика й граматична будова висловлювання	**11-12**	**12-13**	Менше ½ норми
	Середній рівень			
4.	Висловлювання учня/учениці за обсягом складає дещо більше половини від норми і характеризується певною завершеністю, зв'язністю; розкриття теми має бути повнішим, ґрунтовнішим і послідовнішим; чіткіше мають розрізнюватися основна та другорядна інформація; потребує урізноманітнення добір слів, більше має використовуватися авторська лексика	**9-10**	**11**	7
5.	За обсягом робота учня/учениці наближається до норми, загалом є завершеною, тему значною мірою розкрито, проте вона потребує глибшого висвітлення, має бути увиразнена основна думка, посилена єдність стилю, мовне оформлення різноманітнішим	**7-8**	**10**	6
6.	За обсягом висловлювання учня/учениці сягає норми, його тема розкривається, виклад загалом зв'язний, але учневі ще слід працювати над умінням самостійно формулювати судження, належно їх аргументувати, точніше добирати слова й синтаксичні конструкції	**5-6**	**8-9**	5
	Достатній рівень			

7.	Учень/учениця самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст, вдало добирає лексичні засоби, але ще має вдосконалювати вміння чітко висвітлювати тему, послідовно її викладати, належно аргументувати основну думку	**4**	**7**	4
8.	Учень/учениця самостійно будує достатньо повне, осмислене висловлювання, загалом ґрунтовно висвітлює тему, добирає переконливі аргументи на їх користь, проте ще має працювати над урізноманітненням словника, граматичного та стилістичного оформлення роботи	**3**	**5-6**	3
9.	Учень/учениця самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; вдало добирає лексичні засоби, проте ще має працювати над умінням виразно висловлювати власну позицію і належно її аргументувати	**1+1 (негруба)**	**4**	2
	Високий рівень			
10.	Учень/учениця самостійно будує послідовний, повний текст, ураховує комунікативне завдання, висловлює власну думку, певним чином аргументує різні погляди на проблему, робота відзначається багатством словника, граматичною правильністю, дотриманням стильової єдності й виразності тексту	**1**	**2-3**	**1**
11.	Учень/учениця самостійно будує послідовний, повний текст, ураховує комунікативне завдання; аргументовано, чітко висловлює власну думку, зіставляє її з думками інших, уміє пов'язати обговорюваний предмет із власним життєвим досвідом, добирає переконливі докази для обґрунтування тієї чи іншої позиції з огляду на необхідність розв'язувати певні життєві проблеми; робота відзначається багатством словника, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю	**1 (негруба)**	**1**	**-**
12.	Учень/учениця самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою та оформленням висловлювання відповідно до мовленнєвої ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; аналізує різні погляди на той самий предмет, добирає переконливі аргументи на користь тієї чи іншої позиції, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних життєвих проблем; робота відзначається багатством слововживання, граматичною правильністю та різноманітністю, стилістичною довершеністю	-	**-**	**-**

Мовне оформлення перевірки письмових робіт

За письмове мовлення виставляють одну оцінку: на основі підрахунку допущених недоліків за зміст і помилок за мовне оформлення, ураховуючи їх співвідношення.

Оцінюючи письмові роботи (перекази, твори), враховують наявність:

1) орфографічних та пунктуаційних помилок, які підраховуються сумарно, без диференціації (перша позиція);

2) лексичних, граматичних і стилістичних помилок (друга позиція).

Загальну оцінку за мовне оформлення (МО) виводять таким чином: до бала за орфографію та пунктуацію додають бал, якого заслуговує робота за кількістю лексичних, граматичних і стилістичних помилок, одержана сума ділиться на 2:

МО:	**4 5** І +V — Л+Г+С	**(7 + 8): 2 = 8 балів**

Під час виведення **єдиної оцінки за письмову роботу** до кількості балів, набраних за зміст переказу чи твору, додається кількість балів за мовне оформлення і їхня сума ділиться на 2.

При цьому, якщо частка не є цілим числом, вона закруглюється в бік більшого числа.

Остаточний вигляд запису:

З — 4: 7 балів
МО — 4 – 5: 8 балів (7+8): 2 = 8 балів

Це означає, що учнівська робота має чотири змістові помилки (за зміст – 7 балів) і дев'ять помилок у мовному оформленні: чотири орфографічні та пунктуаційні (сумарно) помилки, п'ять лексичних, граматичних і стилістичних (сумарно) помилок (за мовне оформлення – 8 балів). Сума цих балів ділиться на 2, і оскільки частка не є цілим числом (15 : 2 = 7,5), то вона заокруглюється в бік більшого числа (8 балів).

Під час проведення уроків навчальних переказів/творів рекомендується на розсуд учителя здійснювати вибірково перевірку певного виду діяльності. Проте під час перевірки зошитів оцінюються всі письмові навчальні перекази/твори, що й враховується під час виставлення оцінки за ведення зошита.

4. Диктант. Оцінювання правописних (орфографічних і пунктуаційних) умінь учнів/учениць

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності є контрольний текстовий *диктант*.

1. Перевірці підлягають уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила і словникові слова, визначені для запам'ятовування; ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації; належним чином оформляти роботу. Перевірка здійснюється фронтально за традиційною методикою.
2. Для контрольного текстового диктанту використовуються тексти, в яких кожне з опрацьованих протягом семестру правил орфографії та/чи пунктуації були представлені 3–5 прикладами.

Обсяг диктанту у 5 класі 90–100 слів у тексті

Примітка. У визначенні кількості слів у диктанті враховують як самостійні, так і службові слова.

Критерії оцінювання диктанту

Рівні	**Початковий**			**Середній**			**Достатній**			**Високий**		
Бали	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**
Кількість помилок	15–16 і більше	13–14	11–12	9–10	7–8	5–6	4	3	1+1 (негруба)	1	1 (негруба)	-

Особливості оцінювання диктанту

1. Орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;
2. **Виправляються, але не враховуються такі орфографічні і пунктуаційні помилки:**

а) на правила, які не включені до шкільної програми;
б) на ще не вивчені правила;
в) у словах з написаннями, що не перевіряються, над якими не проводилась спеціальна робота;
г) у передачі так званої авторської пунктуації.

3. Повторювані помилки (помилка у тому самому слові, яке повторюється в диктанті кілька разів), уважається однією помилкою .
4. Однотипні (помилки на те само правило), але в різних словах вважаються різними помилками.
5. Розрізняють грубі і негрубі помилки; зокрема, до негрубих відносяться такі:

а) у винятках з усіх правил;
б) у написанні великої букви в складних власних найменуваннях;
в) у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників з прийменниками;
г) у випадках, коли замість одного знаку поставлений інший;
д) у випадках, що вимагають розрізнення **не** і **ні** (у сполученнях *не хто інший, як....; не що інше, як...; ніхто інший не...; ніщо інше не...);*
е) у пропуску одного із сполучуваних розділових знаків або в порушенні їх послідовності;
є) у заміні українських букв російськими.

6. П'ять виправлень (неправильне написання на правильне) прирівнюються до однієї помилки.

V. Використані джерела

1. «Про освіту» Закон України(Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/law/2231/

2. «Про повну загальну середню освіту» Закон України (16 січня 2020 р) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/law/2232/

3. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/

4. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (Наказ МОН від 19.02.2021 р. № 235[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://imzo.gov.ua/2021/02/22/nakaz-mon-vid-19-02-2021-235-pro-zatverdzhennia-typovoi-osvitn-oi-prohramy-dlia-5-9-klasiv-zakladiv-zahal-noi-seredn-oi-osvity/

5. Модельні навчальні програми для 5-9 класів нової української школи [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku?fbclid=IwAR0Su0XZPqxv3Rp0dsyWvSEg3V7nV5NoRkq8qpUgeJD636tTFRtDHre69Hg

6. Новий освітній стандарт для 5-9 класів – що це за документ і що він змінює [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://nus.org.ua/questions/novyj-osvitnij-standart-dlya-5-9-klasiv-shho-tse-za-dokument-i-shho-vin-zminyuye/

7. Навчальна програма не має копіювати модельну: що спільного й різного в цих програмах [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://nus.org.ua/articles/navchalna-programa-ne-maye-kopiyuvaty-modelnu-shho-spilnogo-j-riznogo-v-tsyh-programah/

8. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції НУШ (МОН України №4.5/2303-21 від 06.08.2021) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/83419/

9. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти. Наказ МОН № 289 від 01.04.2022 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86195/

10.Котусенко О. Ю., Михайловська Н. А., ГнатковичТ. Д. Оцінювання навчальних досягнень учнів 5–9 (10–11) класів з української мови та літератури: Методичні рекомендації. – Ужгород: Гражда, 2018. – 96 с.